

ENTREVISTA AL GRUP GALATEA:
Mª TERESA BELTRÁN, Mª TERESA CASES I XEDES GARCÍA
PROFESSORES DE SECUNDÀRIA DE GREC I LLATÍ

OLGA GIMÉNEZ SIDRO

L'any 1996 marca l'inici d'un projecte que ha deixat una empremta profunda en la didàctica de les llengües clàssiques a la Comunitat Valenciana: el Grup Galatea, integrat per M. Teresa Beltrán, M. Teresa Cases i Xedes García. Durant aquests trenta anys d'activitat ininterrompuda, Galatea ha esdevingut sinònim d'innovació, perseverança i qualitat pedagògica.

Des de la seua fundació, el grup ha combinat la investigació aplicada amb la creació de recursos docents, des de llibres de text i adaptacions literàries fins a eines digitals pioneres, com els teclats electrònics o el *Corpus General de Llatí* (CLARE). Les seues propostes interdisciplinàries —com *L'Odissea Musical*— i la participació constant en iniciatives de formació han contribuït decisivament a revitalitzar l'ensenyament del llatí i del grec.

Galatea forma part indissociable de l'evolució de la cultura clàssica a Sagunt: la seua implicació en els *Ludi Saguntini*, en l'associació *Ludere et discere* i en la pròpia *Revista Saguntina*,

Saguntina, vol. 22 (2026)

ISSN: 1887-6331

de la qual integraren el primer consell de redacció, ha alimentat un ecosistema de col·laboració que ha enfortit tota la comunitat docent.

En aquest número, la revista vol retre un homenatge sincer a la seua tasca. Trenta anys després d'aquell inici el 1996, Galatea continua mostrant una energia creativa i una capacitat de treball que són un referent per a diverses generacions de professorat. L'entrevista que segueix recorre el seu camí col·lectiu, els projectes que han marcat una època i la seua mirada lúcida sobre el present i el futur de les nostres disciplines.

Com va nàixer el Grup GALATEA? Quines inquietuds o necessitats van detectar en l'ensenyament del llatí i del grec que les van impulsar a crear-lo?

Nosaltres pertanyem a una generació la formació acadèmica de la qual es va basar en la classe magistral i és fàcil comprendre que els nostres referents en l'àmbit de la innovació metodològica eren escassos. Però afortunadament en la dècada dels 80 i 90 es van produir alguns moviments de renovació pedagògica a la Comunitat Valenciana que van dinamitzar les aules gràcies al talent i treball de molts docents.

Seria impossible recordar a tots ells, però no volem deixar d'esmentar a Mercedes Madrid Navarro, que va ser una excel·lent docent, una gran investigadora i un element essencial de la renovació de la docència de les llengües clàssiques en la nostra Comunitat. Ella va ser qui va dissenyar i va aconseguir introduir en el currículum escolar d'aleshores les assignatures optatives de *Referents Clàssics* en segon de batxillerat i *Fonaments Lèxics* en primer de batxillerat.

Aquest nou context ens interpel·lava directament com a docents i ens va animar a desenrotllar materials per a aquestes noves assignatures. Després de diversos intents de constituir grups de treball més amplis, la nostra sintonia i el nostre interès per l'etimologia ens va impulsar a les tres a treballar conjuntament al llarg de tota la nostra carrera docent.

Més tard vam tindre la sort de coincidir amb Enrique Martínez Cosent, que estava impulsant la creació d'un fòrum de Cultura Clàssica que va ser l'embrió de l'associació *Ludere et discere* de Sagunt i de l'extraordinària activitat que entorn a ella s'ha generat durant tres dècades. Ràpidament ens vincularem amb aquesta associació i participarem en les seues jornades didàctiques, en alguns tallers com els de ceràmica, en la creació i edició de la *Revista Saguntina*, i en quantes iniciatives educatives van necessitar de la nostra col·laboració.

Per què el nom de “GALATEA”? Té algun significat especial per a vostés?

Galatea és un referent molt conegut del món clàssic, un personatge de la mitologia grega que arriba mitjançant els textos d'autors llatins a la literatura i l'art occidentals al llarg de tota la història de la cultura europea, com és el cas de la novel·la pastoral *La Galatea* de Cervantes, o l'obra musical *Acis i Galatea* de Haëndel. Eixa idea de transversalitat de la Cultura Clàssica en les diferents arts és la que ens va agradar per escollir el nom, a més de que volíem reivindicar la presència femenina en el món clàssic.

En aquests trenta anys de trajectòria, quins moments o projectes destacarien com a més significatius dins de la seua tasca investigadora i didàctica?

El nostre interès investigador ha estat sempre centrat en l'elaboració de materials didàctics per a l'ensenyament de les nostres disciplines en Secundària i Batxillerat. Així vam començar editant en paper llibres de text (*El porqué de las palabras, Latín 1º y 2º bachillerato*, ed. Tilde, *Cultura Clásica*, ed. SM), adaptacions literàries d'obres clàssiques (*Eneida, Edipo Rey*, ed. Tilde), i també col·laborarem en la confecció de dos diccionaris escolars amb l'editorial SM (*Latín-Español*, i *Caramull de València*) i alguns altres treballs més.

Però amb les noves ferramentes electròniques i la perícia informàtica de la nostra companya Teresa Cases ens endinsarem en nous formats, i vam generar *Teclats electrònics de llatí i grec*, un *Vocabulari de Llatí*, Projectes interdisciplinaris com *L'Odissea musical*, un *Corpus General de Llatí* (CLARE), etc., que es poden utilitzar en línia i están disponibles en [aquest enllaç](https://view.genially.com/661d64e025e240001423edd5/interactive-content-miweb): <https://view.genially.com/661d64e025e240001423edd5/interactive-content-miweb>.

Hem sigut sempre conscients dels grans avantatges i beneficis de treballar en equip, per això hem estat obertes a diferents col·laboracions amb altres grups de treball i associacions. Entre elles volem destacar la posada en escena de *L'Odissea Musical*, amb el Grup Acord, de professores de música de Castelló, i l'actor Jordi Ballester, projecte que va pujar als escenaris els textos adaptats de *L'Odissea* d'Homer i les *Metamorfosis* d'Ovidi durant una dècada per a més de 1000 escolars de diferents localitats de la província de Castelló.

El seu treball ha estat sempre molt vinculat a la innovació educativa. Com recorden els inicis de la didàctica del llatí i del grec als anys noranta? Què ha canviat des d'aleshores?

Quan vam estudiar Filologia Clàssica ja ens deien que no anàvem a poder treballar com a professores de llatí i grec, i res més lluny de la veritat, puix l'hem exercit fins a la fi de la nostra

carrera professional. Ja deia Heràclit que tot flueix, que cada generació es banya en un riu distint i cal que s'adapte al canvi sense por doncs, com també recordava Marc Aureli, aquest forma part de l'essència de les coses i del món i pot estar plè d'oportunitats.

La societat digital que ens envolta ha exigit dels docents l'aprenentatge de noves habilitats i eines que anaven molt més enllà de la nostra formació inicial. Però la tasca dels ensenyants passa per la formació contínua per a poder respondre a les necessitats educatives del context en el qual treballem. Així ho vam entendre de seguida i vam incorporar les noves tecnologies al nostre treball.

Eixa va ser, per exemple, la nostra evolució respecte a les ferramentes per a ensenyar Llatí. L'any 2000 havíem col·laborat en l'edició del *Diccionari de Llatí-Espanyol* de l'editorial SM. Una dècada després, el paper començava a ser substituït per les consultes en línia. I en 2015, començarem a construir el *Corpus General de Llatí* (CLARE), que havia sigut el projecte de la tesi doctoral de Xedes García en l'UJI eixe mateix any. En l'actualitat es pot consultar a través del servidor CQPweb del Departament de Lingüística i Tecnologia del Llenguatge de la Universitat del Sarre. L'accés és gratuït en aquest enllaç però requereix la creació d'un usuari mitjançant un correu electrònic: <https://fedora.clarin-d.uni-saarland.de/clarelatin/web/es/index.html>

Des de fa molts anys, el nom de GALATEA està unit als Ludi Saguntini. Com va començar aquesta col·laboració i com la valoren després de tant de temps?

A finals del segle XX Enrique Martínez, professor de l'IES Clot del Moro de Sagunt, va contactar al grup Galatea per formar part d'un projecte col·laboratiu de docents de Llatí, Grec i Cultura Clàssica de la Comunitat Valenciana interessats en activar noves metodologies. Ens va semblar una idea molt il·lusionant a la qual ens vàrem adherir immediatament i entre tots començarem a projectar les primeres actuacions. Enrique va ser el primer en muntar el taller de mitologia amb el seu alumnat a la seu del CEFIRE per als centres que venien a les representacions teatrals. Com que aquesta proposta va ser molt exitosa, el professor Salva Darós va muntar una exposició d'escriptura i el Grup Galatea una de ceràmica grega.

Amb la idea de crear tallers, al següent curs vàrem aconseguir instal·lar un torn i s'hi va donar la possibilitat de crear una peça als alumnes que passaven per l'exposició. Però de seguida ens vàrem adonar que la possibilitat d'associar un taller a l'exposició era difícil i, després d'algunes edicions amb només exposició, va deixar de fer-se, fins que el 2010 Mª Teresa Cases amb un altre format la va a tornar a posar en marxa amb la cessió dels materials de Galatea, que ha perdurat fins avui per la incorporació de diferents docents perquè el taller tinga continuïtat.

En 2005 com un projecte col·laboratiu més vàrem posar en marxa la *Revista Saguntina*. Era una època en la qual encara no disposàvem de la *Domus Baebia Saguntina* i de totes les seues eines de difusió; aquesta iniciativa es va concebre com un altaveu per a donar a conèixer i difondre la creativitat i les iniciatives dels docents de clàssiques de la Comunitat Valenciana. Es va decidir que la revista es publicara a l'abril coincidint amb els *Ludi Saguntini*, per a poder ser repartida entre tots els docents que acudien al Festival de Teatre de Sagunt. El grup Galatea va ser el primer consell de redacció de *Saguntina*. Després de vàries edicions vàrem deixar la revista en les mans d'altres companys; en el 2013 vàrem tornar al consell de redacció i a partir del 2014 l'edició de la revista es va digitalitzar.

Nosaltres valorem molt positivament haver participat en aquest projecte educatiu, perquè ens ha obert nous horitzons al llarg de la nostra etapa docent i a més ens sentim molt orgulloses d'haver pogut passar el testimoni de les nostres iniciatives en aquesta associació a les noves generacions de manera que tinguen continuïtat i la revista continue creixent i millorant.

Ara que arriba el moment de la jubilació, com viuen aquesta etapa? Què els agradaria deixar com a llegat al professorat més jove?

“Jubilació i llegat” son dos paraules amb les quals no ens identifiquem en absolut. La primera sol es referix a una situació administrativa. Sí, és cert, ja no anem a l'institut, però seguim molt actives en els nostres interessos acadèmics i culturals. Aquesta condició no depén de l'activitat professional que desenvolupes, sinó de la teua actitud vital. I en eixe sentit continuem col·laborant amb la SEEC de la nostra Comunitat i amb altres projectes relacionats amb el món clàssic. Els nous formats de treball virtual que descobrirem amb la pandèmia, ens permeten continuar actives i vinculades, potser en un grau més alt que quan el treball burocràtic ocupava la major part del nostre temps.

I respecte de la paraula “llegat”, que incidix en la idea d'acabament o finalització d'una obra o d'una acció, preferim qualsevol altra que connote activitat, interès, actualitat i compromís. Eixe ha sigut nostre *leitmotiv* i ho continuarà sent. Cada generació ha de trobar la seua motivació per a continuar aportant al bé comú, en el nostre cas l'educació. No som ningú per a donar consells, cada qual trobarà el seu camí. Però sí que estem convençudes de que treballar en equip, sumant esforços i habilitats, ens ha fet arribar molt més lluny i amb més il·lusió.

Què els ha aportat personalment formar part de GALATEA?

Un dels enemics més poderosos per a la inacció és la sensació d'aïllament i soledat. En els nostres inicis el professorat de clàssiques solia pertànyer a departaments unipersonals i la col·laboració amb altres matèries no era habitual. Una manera de superar aquesta situació va ser generar una xarxa que ens connectara amb companys d'altres centres, molt de temps abans que internet ens oferira aquesta possibilitat.

Quan la ciència descriu els sistemes complexos emergents ens recorda que una abella no és potent en solitari, però un buc sí té el seu llenguatge i la seua complexa organització, igual que podríem dir de les neurones o de la intel·ligència artificial. Doncs de la mateixa manera la potència del treball en grup és major que la suma dels èxits de tots els seus individus.

Galatea ens ha permès trencar eixe aïllament, ampliar l'espectre de les nostres iniciatives col·laborant amb especialistes d'altres matèries, compartir les nostres experiències didàctiques de forma activa en les jornades de Sagunt o bé mitjançant el CEFIRE i rendibilitzar el treball d'aula compartint els materials amb altres companys. Aquesta sensació de pertinença a un equip i a una comunitat més àmplia d'interessos ens va ajudar enormement a superar les dificultats que l'administració i, de vegades els propis equips directius, anaven posant a la supervivència de les nostres assignatures.

En el nostre cas treballar en equip continua sent un exercici de tolerància, de coneixement d'un mateix i de reconeixement dels altres. I per si això no fora suficient, Galatea ens ha aportat a més una sòlida amistat i una sincera estima.

Com veuen la situació de la cultura clàssica a l'escola i a la societat?

No sabem el que duraran els seminaris de grec per exemple, però el món grec està en tots els seminaris: l'esport i el cos en forma, les matemàtiques i l'astronomia, la medicina i el coneixement del entorn en el qual vivim, la física i les lleis del cosmos i els àtoms, la filosofia i l'amor pel saber i la explicació del perquè de tot, la poesia i la prosa, el teatre, la música i la dansa, els gèneres literaris i el estudi del llenguatge, el poder de la expressió oral i escrita, la mitologia i l'art en totes les seves manifestacions, la història com una adquisició per a les generacions futures, els sentiments religiosos i la indefensió del home, la ètica del individu i de la comunitat, etc.

Però més enllà de les dificultats que trobem, caldrà continuar batallant cada any, com hem fet sempre els de clàssiques, mai ha sigut fàcil, cada generació ha trobat les seues dificultats i les ha enfrontat amb tenacitat i convenciment.

Com es pot mantindre viu l'interés per les llengües clàssiques entre l'alumnat d'avui dia?

Assistim a un moment de canvi important. La revolució digital es un punt d'inflexió en la evolució de la civilització humana, com en el seu moment ho va ser la introducció de l'alfabet precisament en el món grec, que en altres coses va portar la prosa com a mitjà de transmissió del coneixement i la ciència, la codificació de les lleis i la democràcia, les facilitats del comerç i la economia i l'intercanvi entre cultures.

Es un moment molt interessant de viure, però els canvis sempre provoquen crisis i cal saber mantindre la essència del que el món clàssic ens aporta, encara que s'haja de fer des una perspectiva totalment nova. Les nostres filles no son professores de clàssiques, no saben tan grec ni llatí com nosaltres, però utilitzen exemples de la mitologia i la literatura clàssica i de significats etimològics dels termes en conferències de dret o d'idiomes. Que això ho puguen seguir fent les pròximes generacions és la tasca dels nous professors i professores.

Creiem que a més s'albiren alguns brots verds al lluny. Qui ens anava a dir que una mega estrella com Rosalía anava a titular en llatí el seu últim treball LUX, tan lloat per la crítica musical, i que incorporaria el llatí entre les 13 llengües amb les quals va editar el seu àlbum? Tal vegada estem assistint a una volta als orígens, no tot està perdut.

I per posar punt i final a la nostra entrevista, amb quina persona real del món clàssic es quedarien? Per què?

No hi tenim moltes dones reals conegudes ni reconegudes del món clàssic. Això sempre serà una mancança. Tant i així destacaríem del món grec a Safo. La podem comparar amb el que avui en dia suposa mediàticament una cantant com Taylor Sweet o fins i tot Rosalia. Va ser admirada i molt valorada tant en el seva època com sempre després, i això en una cultura molt misògina i a més a més quan no hi ha havia mitjans de comunicació ni de reproducció de les seves composicions. Va canviar la concepció de la poesia al seu moment introduint un nou llenguatge poètic i donant-li un altíssim valor artístic a una manera femenina de entendre no sols el amor i els sentiments sinó la vida sencera.